



EFFECTIVE MANAGEMENT OF WATER RESOURCES AND GREEN ECONOMY IN UZBEKISTAN

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17818330>

Muminova Dilrabo Rakhmatullaevna

*Teacher, Tashkent branch of Samarkand State University of Veterinary Medicine,
Animal Husbandry and Biotechnology*

ABSTRACT. *The article discusses the current issues of effective management of water resources in Uzbekistan, the importance of using innovative systems, digitalization and introducing the principles of a green economy in conditions of water scarcity. The prospects for sustainable development through water-saving technologies, recycling and the use of renewable water sources are also analyzed.*

KEYWORDS: *Water resources, green economy, sustainable development, digitalization, drip irrigation, environmental safety, water management.*

ЎЗБЕКИСТОНДА СУВ РЕСУРСЛАРИНИ САМАРАЛИ БОШҚАРИШ ВА ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТ

Муминова Дилрабо Рахматуллаевна

Самарқанд давлат ветеринария медицинаси, чорвачилик ва биотехнологиялар университети Тошкент филиали ўқитувчиси

АННОТАЦИЯ. *Мақолада Ўзбекистонда сув ресурсларини самарали бошқаришнинг долзарб масалалари, сув танқислиги шароитида инновацион тизимлардан фойдаланиш, рақамлаштириш ва яшил иқтисодиёт тамойилларини жорий этишнинг аҳамияти ёритилган. Шунингдек, сув тежамкор технологиялар, қайта ишлаш ва қайта тикланувчи сув манбаларидан фойдаланиш орқали барқарор ривожланишнинг истиқболлари таҳлил қилинган.*

КАЛИТ СЎЗЛАР: *Сув ресурслари, яшил иқтисодиёт, барқарор ривожланиш, рақамлаштириш, томчилатиб сугориш, экологик хавфсизлик, сувни бошқариш.*

КИРИШ

Сув ресурслари ҳар қандай мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиётида ҳал қилувчи аҳамиятга эга омил ҳисобланади. Ўзбекистон каби қуруқ иқлим ҳудудида

жойлашган мамлакатлар учун сув танқислиги нафақат иқтисодий, балки экологик муаммоларни ҳам келтириб чиқаради. Иқлим ўзгариши, аҳоли сонининг ўсиши, қишлоқ хўжалигидаги исроф ва технологик



самарасизлик сув ресурсларини оқилона бошқаришга оид муаммоларни янада кескинлаштирмоқда. Шу боис мамлакатда сувдан самарали фойдаланиш ва яшил иқтисодиётга ўтиш стратегик аҳамият касб этмоқда.

Ўзбекистонда сув ресурслари ҳолати ва мавжуд муаммолар

Ўзбекистондаги сув ресурсларининг асосий қисми Амударё ва Сирдарё дарёлари ҳисобланади. Уларнинг юқори оқими бошқа давлатлар ҳудудида жойлашгани сабабли, сув таъминотида транскордон таваккалчилик юқори. Мамлакат ҳудудида йилига тахминан 51–53 млрд м³ сув мавжуд бўлиб, унинг 80% дан ортиғи қишлоқ хўжалигига сарфланади.

Асосий муаммолар:

- Суғориш жараёнида 35–40% сув йўқотилиши;
- Канал ва ариқларнинг техник аҳволи қониқарсизлиги;
- Иқлим ўзгариши сабабли ёғин камайиши ва буғланишнинг ошиши;
- Аҳоли ва саноат эҳтиёжининг ортиб бориши;
- Тозаланмаган чиқинди сувлар экотизимга зарар етказиши.

Ушбу муаммолар миллий иқтисодиёт барқарорлигини таъминлаш учун сув ресурсларини бошқаришда тизимли ислохотлар зарурлигини кўрсатади.

Сув ресурсларини самарали бошқаришнинг асосий йўналишлари

Институционал ислохотлар ва ҳуқуқий база

Сўнгги йилларда Ўзбекистонда сув хўжалиги бошқаруви босқичма-босқич ислох этилмоқда. Сув ресурсларидан фойдаланиш ва муҳофаза қилиш бўйича янги қонунчилик нормалари, давлат-хусусий шерикчилик асосида лойиҳалар ва сув соҳасидаги тарифларни иқтисодий механизмлар асосида белгилаш амалиёти шакллланмоқда.

Сув тежамкор технологияларни жорий этиш

Сув самарадорлигини оширишда технологик ютуқлар муҳим ўрин тутди. Айниқса:

- Томчилатиб суғориш сув сарфини 40–60% га қисқартиради;
- Лазерли текислаш ер юзасини оптик тарзда текислаб, сувнинг бир текис тақсимланишини таъминлайди;
- Интеллектуал насос станциялари энергия ва сув тежамкорлигини оширади.

Ушбу технологиялар нафақат сувни, балки энергияни ҳам тежайди ва яшил иқтисодиёт тамойилларига мос келади.

Яшил иқтисодиёт ва сув ресурслари бошқаруви

Яшил иқтисодиёт табиий ресурсларни асраб-авайлаш, чиқиндиларни камайтириш ва экологик барқарорликка эришишга қаратилган иқтисодий моделдир. Сув ресурсларини бошқаришда яшил



иктисодиёт қуйидаги устунликларни беради:

- Сув тежамкор ва экологик тоза технологияларни жорий этиш;
 - Қайта ишланган сувлардан саноат ва коммунал тармоқларда фойдаланиш;
 - Оролбўйи каби экологик инқироз ҳудудларида биологик тикланиш лойиҳаларини ривожлантириш;
 - Карбон изини камайтириш орқали иқлим ўзгаришининг салбий таъсирини юмшатиш.
- Рақамлаштириш ва инновацияларнинг ўрни
- Ўзбекистон сув хўжалигида рақамлаштиришни жадал татбиқ этмоқда. Масалан:
- GIS ва дрон технологиялари орқали суғориладиган ерлар мониторинги;
 - IoT датчиклари билан каналларда сув сатҳини реал вақтда назорат қилиш;
 - “Смарт суғориш” тизимлари сув тақсмотини автоматик бошқариш;
 - Сув ресурсларининг ягона электрон платформасини яратиш.
- Бу инновациялар сувнинг ҳар бир литрини назорат қилиш, исрофни камайтириш ва бошқарувни тезлаштириш имконини яратади.

Барқарор ривожланиш ва экологик хавфсизлик

Сув ресурслари экологик хавфсизлик билан бевосита боғлиқ. Сувнинг танқислиги ўсимлик ва хайвонот дунёсига, тупроқ структурасига ва аҳоли саломатлигига салбий таъсир кўрсатади. Барқарор сув бошқаруви:

- тупроқ шўрланиши ва эрозияни камайтиради;
- яшил қамров ҳудудларини кўпайтиришга хизмат қилади;
- экологик маданиятни оширади;
- иқтисодиётнинг барқарор ўсишини таъминлайди.

Хулоса. Ўзбекистонда сув ресурсларини самарали бошқариш ва яшил иқтисодиётга ўтиш стратегик вазифа бўлиб, мамлакатнинг келажакдаги барқарор ривожланиши, озиқ-овқат хавфсизлиги ва экотизимларни муҳофаза қилишда ҳал қилувчи ўрин тутади. Сув тежамкор технологиялардан фойдаланиш, рақамлаштириш, ҳуқуқий механизмларни такомиллаштириш ва аҳолида экологик маданиятни ошириш орқали сув ресурсларидан самарали ва оқилона фойдаланишга эришиш мумкин.

АДАБИЁТЛАР:

1. <https://lex.uz/uz/docs/6303230?ONDATE=28.02.2024%2000>
2. <https://yuz.uz/news/suv-resurslarini-boshqarishva-irrigatsiya-sektori-rivojlantiriladi>
3. <https://lex.uz/acts/7775508>
4. <https://strategy.uz/index.php?news=2041>